

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Херсонський державний університет

Педагогічний факультет

Кафедра спеціальної освіти

**ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК У
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ
ІНТЕЛЕКТУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала : здобувач другого (магістерського)

рівня вищої освіти другого року навчання

06-213 М групи

Спеціальності: 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійної(наукової)

програми: Спеціальна освіта

Шпонька Софія Григоріївна

Керівник: проф. Лаврикова О.В.

Рецензент : доц. Раєвська І.М.

Херсон 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Діти молодшого шкільного віку з порушенням інтелекту як об’єкт педагогічного дослідження	6
1.1. Інклюзивне навчання в Україні.....	6
1.2. Особливості навчання математиці.....	9
1.3. Психолого - педагогічна характеристика учнів	11
РОЗДІЛ 2. Експериментальне дослідження особливостей формування математичних вмінь та навичок в умовах спеціальної школи...	17
2.1. Характеристика вибірки учнів.....	17
2.2. Аналіз діагностичних методик.....	18
2.3. Аналіз та інтерпретація результатів обстеження. Якісний та кількісний аналіз.....	23
РОЗДІЛ 3. Корекційна робота з учнями з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної школи	28
3.1. Теоретичне обґрунтування корекційних методик.....	28
3.2. Дидактична гра – запорука успішності розвитку математичних понять.....	30
3.3. Аналіз формуючого дослідження.....	32
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	49
Додаток А. Кодекс академічної доброчесності	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. За останні роки в Україні значно збільшилась кількість дітей з інтелектуальними порушеннями унаслідок екологічних, соціальних, психологічних та економічних факторів. Стаття 23 Конвенція про права дитини зазначає, що діти з особливими освітніми потребами мають таке ж право на життя в гідних умовах, які допомогли б їх успішній соціалізації, впевненості у собі та сприяли легкому вливанню у соціум. Для кращої адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями потрібне раннє корекційне втручання, яке ускладнене психофізичними особливостями соціально-педагогічними явищами, що повністю охоплює освітній процес.

Формування математичних вмінь та навичок дає корекційний вплив на порушені психічні функції, особливо розвиває пам'ять, мислення та сприймання. Навчання математиці дітей з порушеним інтелектом є однією з найважливіших дисциплін, адже кожна людина, щодня зустрічається з певними математичними діями. Вивчення цього предмету має корекційний вплив на розвиток пізнавальних здібностей, мислення, порівняння, аналізу та синтезу, пам'яті, уваги та інших вищих психічних функцій. Вчитель при навчанні математиці, повинен знаходити прийоми та методи, які зацікавлять дітей в процесі навчання та будуть давати позитивний результат в подальшому.

В корекційній педагогіці був накопичений певний досвід роботи з формування математичних вмінь та навичок у дітей з порушенням інтелекту, цю проблему розглядали такі вчені :В. Абродська, Л. Виготський, О. Гаврилова, І. Єременко, О. Лурія, О. Ляшенко, В. Мислюк та інші. Але не має достатнього досвіду адаптації та застосування на практиці. Цим і обумовлено вибір даної теми.

Мета дослідження: визначення особливостей формування математичних вмінь та навичок в учнів молодшого шкільного віку з порушеним інтелектом.

Завдання:

- 1) Визначення основних тенденцій інклюзивної освіти України;
- 2) Дати характеристику навчальному процесу у спеціальній школі;
- 3) Дати психолого-педагогічну характеристику учням з порушеним інтелектом;
- 4) Проаналізувати та надати інтерпретацію отриманих результатів дослідження;
- 5) Обґрунтування діагностичних методик для дітей з порушеним інтелектом в умовах навчання у загальноосвітньому спеціальному навчальному закладі.

Об'єкт дослідження: учні молодших класів загальноосвітньої спеціальної школи.

Предмет дослідження: особливості навчання математиці дітей молодшого шкільного віку з порушенням інтелекту в умовах загальноосвітньої спеціальної школи.

Для вирішення поставлених завдань, були використані такі **методи дослідження:**

- 1) Теоретичний аналіз педагогічної, методичної та психологічної літератури;
- 2) Психолого-педагогічний експеримент;
- 3) Кількісна та якісна обробка отриманих даних експериментального дослідження.

Практична значимість випускної роботи: полягає у застосуванні методів корекційної педагогіки в умовах спеціальної школи; реалізація дидактичної гри, як методу навчання дітей з порушеним інтелектом.

Структура випускної роботи: складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, списку використаних джерел (53). Основний текст дослідження викладено на 40 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ДІТИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Інклюзивне навчання в Україні

Сьогодні суспільство докладаеть багато зусиль, щоб соціальні та освітні умови були направлені, на покращення життя людей з особливими потребами та робить їх більш самостійними у житті, незалежними від інших осіб, а сама людина стає членом суспільства. Концепція самостійності та незалежності життя дітей з особливими освітніми потребами виявляє напрямки для формування цілей та змісту інклюзивного навчання. Концепція інклюзивного навчання є невід'ємною частиною фундаментального гуманістичного принципу рівності освітніх можливостей дітей.

Сучасна освіта в Україні спрямована на демократизацію та гуманізацію, зумовлюючи необхідність впровадження нових технологій для людей з особливими освітніми потребами. Статистичні дані Державної служби статистики та Міністерства соціальної політики України вказують на те, що кількість людей з особливими освітніми потребами близько 10%, з них з порушенням інтелекту – 6% [44, 46].

Головним є те, що саме зараз в Україні висувають новітні вимоги, до системи освіти, а саме освіти осіб з порушенням інтелекту. Відомо, що зараз в країні є спеціальні школи для осіб з особливими освітніми потребами. Останнім часом коли Україна входить в європейський освітній простір, важливим значенням є залучення осіб з особливими освітніми потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Тому зараз пріоритетним напрямом є створення інклюзивного простору в загальноосвітній школі.

Відзначимо, що «вираження відхилень від звичного розвитку – одна з умов для надання спеціальних освітніх послуг дітям шкільного віку, що

раніше було не можливим в загальноосвітньому навчальному закладі» [13, с.3.].

Українська держава, модернізує систему освіти, створює доступ до освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами на правових засадах. Правове поле інклюзивної освіти складається:

1. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017р. А саме, стаття 19 – «Освіта осіб з особливими потребами» та 20 «Інклюзивне навчання» [17].

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу» від 9.08.2017р. №526-р. [41].

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12 липня 2017 [40].

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 9.08.2017 р. [39].

Так , в постанові Кабінета міністрів України в 2011 (змінено в 2017 році) було затверджено «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», з метою «реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізації та інтеграції в суспільство, залучення батьків до участі у навчально-виховному процесі» [38]. В документі зазначалося, що в загальноосвітній школі необхідно організовувати класи з інклюзивною формою навчання, використовувати методи орієнтовані на навчання дітей з урахуванням їх індивідуальних особливостей, а також ряд умов для організацій інклюзивного навчання для дітей з порушенням інтелекту.

У Законі України «Про освіту» зазначається ,що «інклюзивне навчання – система освітніх послуг які гарантовані державою, базуючись на принципах недискримінацій, урахувань багатоманітності людини, включення та залучення до освітнього простору всіх його учасників» [17, ст.1, п.12.].

Як зазначила Н.Лалак: «Інклюзія – це не просте нововведення, це виклик часу, який пов'язаний із різними чинниками: погіршення стану здоров'я дітей України, бажання дітей та їх батьків з особливими освітніми потребами здобувати освіту на рівні з іншими дітьми. Інклюзивна освіта формує національну свідомість підрастаючих поколінь» [25. с.234].

Зарубіжні й вітчизняні науковці та педагоги активно працювали над вирішенням питань інтеграції дітей з порушенням інтелекту у загальноосвітній навчальний простір, обґрунтуванням найважливіших аспектів і визначенням шляхів подолання труднощів. Проблематику інклюзії у своїх роботах висвітлювали такі вчені як Н.Ашиток, Л. Будяк, Д. Величко, Н. Лалак, Т. Перегудова та інші.

Вочевидь, з переходом до такої системи освіти буде достатня кількість проблем, однією з яких є недостатньо опрацьований досвід зарубіжних та вітчизняних вчених в інклюзивному навчання. Це пояснюється нещодавнім включенням України до інклюзивного простору.

Отже, інклюзивне навчання є основною тенденцією розвитку освіти в Україні. Українка Н.Ашиток наголошувала: «Так, інклюзія як педагогічне нововведення стоїть на шляху становлення та має свої труднощі, до яких належить мала кількість спеціалістів у цій галузі, архітектурна непристосованість будівель навчальних закладів, не сформована нормативно-правова база, погане фінансування спеціальних закладів, неадаптована програма, низький рівень забезпечення навчальним матеріалом» [4, с.4.].

Зазначимо, що згідно Закону України «Про освіту» , принципами та шляхами організації навчального процесу учнів з особливими освітніми потребами визначені та прийняті безпосередньо школою, яка згідно можливостей та потреб вирішується як саме будуть надаватися освітні послуги учням з порушенням інтелекту – вибір базових програм з дисциплін та відповідний навчальний матеріал.

Український вчений А. Лапін виділив основний шлях підвищення якості навчальності дітей з порушенням інтелекту:

- створення психологічної установки на виконання практичних дій та навчання;
- навчання нормативно затверджених прийомів практичної та навчальної діяльності;
- достатній рівень матеріального та технічного забезпечення навчання учнів.

Ідеєю інклюзії є однією з пріоритетних напрямків національної системи освіти. Стратегічним розвитком національної системи освіти повинно здійснюватися у контексті сучасної інтеграції та глобалізації процесів.

1.2. Особливості викладання математики в корекційній школі.

Завдання навчання математики

Основним завданням спеціальної школи – максимальне подолання порушень емоційно-вольової сфери та пізнавальної діяльності дітей з порушенням інтелекту, соціальна адаптація та підготовка до майбутньої праці.

Для визначення завдань математики у спеціальній школі потрібно виходити з певних задач.

Досягнення оволодіння учнями спеціальної школи системи досяжних знань, умінь та навичок, які необхідні у повсякденному житті та в майбутній професії так, щоб вони мали змогу використовувати їх у повсякденному житті – це є загальноосвітньою метою навчання математиці.

У період навчання в спеціальній школі діти повинні опанувати такі знання і навички:

- уявлення про натуральне число, натуральний ряд чисел, про звичайні дроби;

- уявлення про основні величини (довжина відрізка, вартість, маса предметів, площа фігур, об'єм, час), одиниці виміру величин та їх співвідношення;
- знання метричної системи мір, мір часу й уміння практично користуватись ними;
- навички практичних вимірів, вміння користуватись інструментами (лінійкою, мірною кружкою, вагами, годинником і т.д.);
- вміння виконувати чотири основні арифметичні дії з багатозначними числами і дробями;
- вміння вирішувати прості й складні (в 3-4 дії) арифметичні задачі;
- уявлення про площинні та об'ємні геометричні фігури, знання їхніх властивостей, побудова цих фігур за допомогою креслярських інструментів (лінійки, циркуля, угольника, транспортира).

Під час навчання математиці учнів спеціальної школи, потрібно спиратися на те, щоб матеріал не був механічно запам'ятований, учень повинен усвідомлювати викладений матеріал та мати змогу його використовувати у подальшому житті. Від предметно-наочної основи слід переходити до узагальнення та на їх основі виконувати практичні завдання.

Математика в спеціальній школі виконує провідну роль у навчанні учнів з особливими освітніми потребами – корекція порушень особистісних якостей та пізнавальної діяльності.

Математика, як навчальний предмет, містить необхідні передумови для розвитку емоційно-вольової сфери, пізнавальних здібностей та корекції інтелектуальної діяльності.

Формуючи в учнів з інтелектуальними порушеннями на наочно-дійовій основі уявлення про натуральне число, фігуру, величину, вчитель розвиває такі види мислення як наочно-дійове, абстрактне та наочно образне.

Під час уроків з математики в результаті співпраці вчителя та учнів, розвивається елементарне математичне мислення, формує та коригує такі

форми як аналіз, порівняння, синтез, узагальнення та конкретизація, створення умов для корегування пам'яті та уваги.

В період навчання математиці розвивається мовлення, додаються специфічні математичні вирази та терміни в словник учня. Учні навчаються коментувати свої дії. Детально описувати рішення задач та виразів. Це вчить учнів більш відповідально та усвідомлено відноситися до своєї діяльності, їх дія набуває узагальнюючого характеру, що має велике значення для корекційної роботи порушень мислення учнів з інтелектуальними порушеннями. Під час практичних занять, розвивається загальна та дрібна моторика.

Навчання математиці організовує та дисциплінує учнів, сприяє формуванню особистості, виховує любов до праці та бажання працювати, вміння доводити справи до кінця.

Навчання математиці в спеціальній школі вирішує й міжпредметні зв'язки. Під розв'язування арифметичних задач, прикладів та завдань з певною нумерацією, які містять інформацію про розвиток будівництва, промисловості та сільського господарства. Цим розширюється світогляд учнів про навколишній світ, та виховує в них любов до Батьківщини.

Курс з математики дає учням такі знання й практичні навички, які допомагатимуть краще розпізнавати в явищах навколишнього життя математичні явища, використовувати знання з математики для розв'язання конкретних практичних завдань, які зустрічаються у повсякденному житті. Опанування усних та письмових обчислень, вмінь лічби, вирішення арифметичних задач, розпізнання геометричних фігур, орієнтація в часі та просторі дозволяють учням успішно вирішувати життєві задачі.

1.3. Психолого-педагогічна характеристика

Діти з інтелектуальними порушеннями мають затримку психічного розвитку на відмінну від дітей з нормою.

Їх розвиток характеризується низьким темпом та якісними особливостями.

З малечку в них йде затримка формування навичок стояння, затримка соціального та емоційного розвитку. Малюк з порушенням інтелекту самостійно не намагається спілкуватися з дорослими.

В дітей з інтелектуальними порушеннями до першого року життя спостерігається запізнення та якісно своєрідні новоутворення дитячого віку: не сформовані або недостатньо сформовані форми спілкування з дорослими; недорозвиток предметної форми діяльності; пізнавальна сфера дитини не отримує достатньої кількості стимулів для розвитку.

Порушення інтелекту діагностують та виявляють рано, до першого року життя або в перші його роки, але ступінь порушення, структуру, характер та темп розвитку виявляється індивідуально для кожної дитини.

Порушення психічного розвитку в дітей з порушенням інтелекту ускладняється їх орієнтуванням у соціумі та адаптацією. При виділенні характерних психологічних особливостей дітей з інтелектуальними порушеннями молодшого шкільного віку, слід виділити наступне. Структуру психічного розвитку дітей з порушенням інтелекту є складною. Великий вчений Л. Виготський розробив положення, яке вказує, що при первинному відхиленні, яка зумовлена порушенням, формує на його основі вторинний дефект. Вторинний дефект, виникає унаслідок первинного, він не йде тільки від первинного, не впливає прямо та не обумовлюється їм та має «соціальний вивих». Л. Виготський ввів поняття «соціальний вивих» – унеможливило дітей з порушенням інтелекту повністю виконувати свою соціальну роль, на відміну від дитини з нормою інтелекту. Спеціальним навчанням та корекційно-виховною роботою з особами з порушенням інтелекту можна досягти виконання певних соціальних ролей у суспільстві [8].

Сучасна вчена В. Петрова підкреслила, що діти з інтелектуальними порушеннями характерній стійким недорозвитком психічних функцій, які особливо виражаються у пізнавальній діяльності [37].

В дітей з порушенням інтелекту нервова система має слабку замикальну функцію кори головного мозку, виражається інертністю нервових процесів. Це дає зниження активної пізнавальної діяльності в цілому [1].

Категорію дітей з інтелектуальними порушеннями вважають групу дітей, яка має схожі риси, головна з яких порушення психофізичного розвитку, обумовлена порушенням центральної нервової системи. Дітям цієї категорії характерні порушення вищих психічних функцій: пам'яті, сприйняття, уваги, мовлення, мислення, дрібної та загальної моторики, емоційно-вольової сфери. Розглянемо кожну з них.

Мислення – головний компонент пізнання. Мислення дітей з інтелектуальними порушеннями молодшого шкільного віку характеризує найбільшою мірою такі ж риси, як і для сенсорної діяльності: відсутністю та слабкістю смислових зв'язків та труднощами їх встановлення, інертністю, вузькою конкретністю мислення та надзвичайно ускладненим узагальненням, безсистемною наявних уявлень та понять. Так як діти з порушенням інтелекту сприймають тільки зовнішні ознаки предмету, не враховуючи та не встановлюючи логічних зв'язків призводить до утруднення у виконанні завдань та розуміння його умов.

Діти з інтелектуальними порушеннями здатні тільки до самих простих узагальнень. Вони виокремлюють відмінності між певними предметами, при корекційному навчанні об'єднують у групи за вказаними категоріями. Але, різницю між предметами та явищами тільки в межі конкретних особливостей. При зміні знайомої їм ситуації, не можуть конкретно виділяти особливості. Понятійне узагальнення у дітей з порушенням інтелекту утворюється з певними труднощами, частіше змінюються ситуаційні узагальнення або ж відмова від будь – якого узагальнення. Наприклад, при завданні розташувати зображенні події на малюнках у правильному порядку викликає у них утруднення, вони розташовують їх у невірному порядку, не дивлячись на зміст зображеного.

Відзначимо, що у дітей з порушенням інтелекту молодшого віку спеціального начального закладу спостерігається *глибокий недорозвиток мовлення*.

У своїй науковій роботі «Психологія школярів з порушенням інтелекту» С. Рубінштейн наголошував на важливість мови як можливості спілкування, висловлювання своєї думки, яка вказує на особливості пізнавальної діяльності школярів з порушенням інтелектуального розвитку» [42].

Рівень недорозвитку мовлення відповідає рівню загального психічного недорозвитку. В молодшому шкільному віці, діти погано розуміють звернену до них мову. Вони розуміють інтонацію, опорні слова, які пов'язані з їх потребами. В процесі навчання вони починають розуміти мову, пасивний словник дитини збагачується, але розуміють не всі слова а ті які пов'язані з їх діяльністю. Відсутність мовлення заміщується жестовою мовою, певними звуками та своєрідним вираженням слів [24, с. 43].

Науковці надають важливе значення пам'яті при формуванні активного та пасивного словникового запасу. Для пам'яті характерний сповільнений та слабкий процес запам'ятовування, швидке забування, неповне відтворення, прогалини у відтворенні певних епізодів. Щоб запам'ятати нове слово або термін, учні потребують багаторазового повторення. Не повністю зрозумілий зміст отриманого матеріалу, викликає у дітей утруднення у визначенні внутрішніх ознак предмета не дає змоги для їх узагальнення. Тому, при вивченні нових слів на одному уроці, в подальшому їх потрібно вживати, щоб діти запам'ятали та мали змогу використовувати їх у майбутньому [42].

Науковці В. Петрова та І. Белякова визначають головну відмінність особливості пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями є труднощі у відтворенні отриманої інформації. Учням важко дається відтворення інформації, яку вони отримали попередньо, у подальшому навчанні. Таким

учням властиві нестійкі властивості пам'яті, тобто вони швидко забувають отриману інформацію, про свою роботу під час уроку [37].

Для пам'яті учнів з інтелектуальними порушеннями характерна така особливість, як епізодичне забування. З пам'яті цих дітей зникають частини викладеного матеріалу та їх роботи на уроці. Тобто, вони відтворюють ту частину інформації, яку запам'ятали.

Унаслідок неможливості спів ставити логічні події у правильному порядку, відтворення отриманого навчального матеріалу буде хаотичним, не мати логічної послідовності. Забудькуватість дітей з інтелектуальними порушеннями – вияв гальмування та виснажливості кори головного мозку [19].

Увага дітей з порушенням інтелекту має частковий характер порушення: при залучені до діяльності, вони активно до неї вступають. Активна увага має слабкий характер в таких дітей, що призводить до утруднень в досягненні поставленої мети. При створенні сприятливої атмосфери в початковому процесі веде до того, що діти починають активно включатися в початкову діяльність та виконують вказівки вчителя, переключаючись між різними видами діяльності [7].

Для учнів з інтелектуальними порушеннями характерне глобальне, поверхнєве сприймання, тобто сприймаючи об'єкти в цілому, без аналізу та порівняння.

Загальна моторика у дітей з інтелектуальними порушеннями має свої недоліки, а саме порушення, темпу, точності, координації рухів. Одні діти можуть активно рухатися, інші мають загальмованість рухів та нечіткість їх перемикання.

Унаслідок зниження пізнавальних процесів порушується емоційно-вольова сфера. Емоційний стан дітей з порушенням інтелекту одноманітний. Відтінок переживань дітей з інтелектуальними порушеннями збіднілий або взагалі відсутній. Емоції виникають при певному подразненні, який стосується тільки самої дитини. Подразник, який не подобається дитині з

інтелектуальними порушеннями одразу ж дає реакцію. Вони не можуть контролювати свій стан афекту. Така реакція має дуже виражений характер та силу. Емоційний стан таких дітей нестабільний та має здатність різко змінюватися.

З педагогічної точки зору дитина з інтелектуальними порушеннями – це особа, яка не має змогу до засвоєння програми звичайної школи. Це і є головною особливістю таких дітей, на відміну від норми інтелекту.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ЗНАТЬ УМІНЬ ТА НАВИЧОК В

УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ.

2.1. Характеристика вибірки учнів

Базою дослідження був обраний Херсонський заклад загальної середньої освіти НВК №48, де навчаються діти з інтелектуальними порушеннями.

Для проведення досліджень був обраний 4-Г клас, де навчається 8 учнів, 7 з яких мають легкий рівень інтелектуального порушення, одна учениця з помірним рівнем інтелектуального порушення.

У експерименті брали участь 5 учнів.

Хлопці у віці від 10 до 12 років.

Таблиця 1

Список учнів

Прізвище, ім'я	Дата народження	діагноз
Даніїл	25.12.2008	F-84, F-70 аутизм ускладнений легким рівнем порушення інтелекту
Ілля	09.04.2010	F-70. легкий рівень порушення інтелекту
Єгор	23.07.2009	F-84, F-70 аутизм ускладнений легким рівнем порушення інтелекту
Іван	09.02.2010	F-70. легкий рівень порушення інтелекту
Максим	08.04.2011	F-70 легкий рівень порушення інтелекту

Діти навчаються за програмою для спеціальної школи, отримують додаткову допомогу від психолога.

Загальна психолого-педагогічна характеристика цієї групи дітей. Увага в учнів не розвинена на достатньому рівні, швидко перемикається, відволікаються на уроках від навчання, кожного разу треба нагадувати, щоб виконували завдання. Інструкції вчителя виконують чітко, завдання розуміють одразу. Деяким потрібна додаткова інструкція. Вміють самостійно працювати з підручником та додатковим матеріалом.

Пам'ять розвинена добре, один з учнів потребує повторного повторення матеріалу для кращого його засвоєння.

Мислення для цієї категорії дітей розвинуто на достатньому рівні, матеріал засвоюють на достатньому рівні, розуміють словесні конструкції.

Працездатність у трьох учнів на достатньому рівні, інші двоє мають задовільний характер працездатності. Проявляють інтерес до навчання, якщо їх зацікавити.

Поведінка у досліджуваних задовільна, на уроках спокійні та охайні. В класі між собою контактують добре.

2.2 Аналіз діагностичних методик

Для визначення рівня розвитку математичних уявлень в учнів ми використовували наступні діагностичні методики:

- 1) Діагностика математичних можливостей дітей 9-10 років Колесникова О.В.;
- 2) Вхідний тест для 4 класу;
- 3) Спостереження.

Детально розглянемо кожну з методик. Отже, методика Олени Володимирівни Колесникової являє собою посібник, в якому проводиться два типи тестів вхідний та підсумковий. Зміст тесту відповідає рівню вимог до знань та вмінь з математики для учнів третього класу. Всі завдання мають ілюстрації [29].

Завдання 1

Мета: виявити вміння рахувати в межах 10, сприймати та запам'ятовувати інструкцію, виконувати завдання згідно інструкції.

Інструкція: розмалюй дві кульки червоним кольором, три – синім , інші 5 – зеленим кольором. Розмалюй кружечки в нижній частині сторінки в ті ж самі кольори, що й кульки .

Завдання 2

Мета: визначити вміння рахувати в межах п'яти, порівняти множини різних об'єктів за кількістю.

Інструкція: з'єднай кожен предмет з квадратом, в якому кількість точок дорівнює кількості цих предметів.

Завдання 3

Мета: визначити рівень розвитку зорово-моторної координації та стан розвитку дрібної моторики.

Інструкція: проведи по пунктирам лінію не відриваючи руки. Починай від стрілки.

Завдання 4

Мета: визначити рівень знань геометричних форм: квадрат та трикутник. З'ясувати вміння порівнювати фігури за їх ознаками.

Інструкція: Накресли кожен предмет. Познач квадрат однією галочкою, а трикутник – двома галочками. Фігуру з чотирма кутами розмалюй жовтим кольором, а з трьома кутами – зеленим.

Завдання 5

Мета: визначити вміння «вписуватися у клітинку», орієнтуватися на площині аркуша, розуміння відносин «стільки ж» та «менше на один».

Інструкція: під маленькими квадратами в одну клітинку намалюй такі ж кружечки. Під великими квадратами намалюй такі ж квадратики, тільки на один менше.

Завдання 6

Мета: визначити рівень розвитку просторового уявлення та вміння співвідносити реальний предмет та малюнок.

Інструкція: розглянь предмети. Обведи ті, які насправді великого розміру. Розмалюй три будь-які предмети.

Завдання 7

Мета: визначити вміння орієнтуватися на площині: направо, наліво.

Інструкція: всіх їжаків, що йдуть направо, познач галочкою. Всіх рибок, що плывуть вліво – розмалюй.

Завдання 8

Мета: визначити вміння порівнювати предмети за товщиною, порівнювати багато різних предметів за кількістю схожих ознак.

Інструкція: розмалюй у верхньому ряду стільки трикутників, скільки тонких олівців, а нижньому стільки ж трикутників, скільки товстих олівців.

Завдання 9

Мета: визначити вміння порівнювати предмети за довжиною, порівнювати багато різних предметів за кількістю схожих ознак.

Інструкція: розмалюй стільки квадратів синім кольором, скільки довгих стрічок. Розмалюй стільки кружечків червоним кольором, скільки коротких стрічок.

Завдання 10

Мета: визначити рівень розвитку логічного та просторового мислення.

Інструкція: продовж верхній ряд – обери фігуру з нижнього ряду, та постав її замість крапок у верхньому ряду.

Проведення діагностики: учню пропонується виконати завдання, представлені в посібнику, за результатами виконаного завдання виставляються бали:

0 – не виконує завдання чи ставить відповідь навмання; дитина не приймає допомоги вчителя, не розуміє змісту завдання.

1 – правильна спроба виконання завдання, дитина приймає допомогу вчителя, використовує її для використання завдання.

2 – завдання виконує самостійно та правильно.

Визначення успішності визначається за формулою:

$$PY = n * 100\% / n(\max),$$

де PY – рівень успішності,

n – загальна кількість балів, набраних учнем за тест,

n(max) – максимальна кількість балів: у нашому випадку для вхідного тесту воно складає 20 балів, для підсумкового – 10.

- PY від 80% до 100% – високий рівень;
- PY від 65% до 79% – середній рівень;
- PY від 50% до 64% – нижче середнього;
- PY від 49% та нижче – низький рівень.

Високий рівень вказує на те, що дитина добре розуміє мовленнєву інструкцію, самостійно починає виконувати завдання. Знає геометричні фігури, може рахувати кількість кутів у фігур. Вміє рахувати та визначати предмети в межах 20. Розуміє поняття «більше-менше», «більше на 1» доступні до розуміння просторові поняття "направо-наліво" і "великий-маленький". У дитини добре сформовані графо-моторні навички. Дитина вільно перемикається з одного завдання на інше і може пояснити як він вирішив те чи інше завдання.

Середній рівень характеризується наступними особливостями: дитині потрібне додаткове пояснення завдань зі складною інструкцією; він може плутати просторові поняття; при рахунку допускається пропуск одного числа.

Рівень нижче середнього передбачає, що дитині потрібно ретельне неодноразове повторення інструкції; дитина плутає більше 1 – 2 цифр і чисел; не знає назви геометричних фігур; погано розуміє просторові поняття; потрібно неодноразове вираховування предмет.

Низький рівень – дитина не розуміє інструкцію, не приступає до виконання завдання або виконує не адекватно; не співвідносить цифру з

кількістю предметів; не знає геометричні фігури; не розуміє просторові поняття; погано розвинені графо-моторні навички.

Другою методикою обстеження ми обрали вхідний тест.

Тест включає в себе 7 завдань.

Завдання 1

Мета: виявити вміння рахувати до 2 і використовувати цифру для позначення кількості.

Інструкція: подивися уважно на картинку. Порахуй скільки груш на ній намальовано. Вибери відповідне число.

Завдання 2

Мета: виявити вміння усно рахувати від 1 до 20 і назад.

Інструкція: порахуй від 1 до 20. Порахуй від 20 до 1.

Завдання 3

Мета: виявити вміння рахувати в межах 6 і виділяти числа більше 6.

Інструкція: виділи ряд, в якому всі числа більше ШЕСТИ.

Завдання 4

Мета: виявити розуміння просторового поняття "ліво", рівень сформованості довірливої уваги.

Інструкція: Уважно Подивися на числовий ряд. Яке число розташоване лівіше числа 8? Вибери це число.

Завдання 5

Мета: виявити вміння додавати одиницю.

Інструкція: вибери число, до якого треба додати одиницю, щоб отримати число 8. Вибери правильну відповідь.

Завдання 6

Мета: виявити вміння визначати криву лінію.

Інструкція: яка з цих ліній називається крива? Вибрати правильну відповідь.

Завдання 7

Мета: виявити рівень сформованості вміння прираховувати предмети до певного числа.

Інструкція: скільки яблук треба додати, щоб на картинці виявилось сім яблук? Виберіть правильну відповідь.

Завдання 8

Мета: виявити вміння визначати геометричну фігуру квадрат.

Інструкція: яка фігура називається квадрат? Виберіть правильний відповідь.

Проведення діагностики: дитині пропонується виконати завдання, представлені в тесті, і за результатами виконання проставляються бали:

0 – не приступає до виконання завдання або діє випадковим чином; дитина не сприймає допомоги з боку, не розуміє сенсу завдання.

1 – зроблена правильна спроба виконання завдання; сприймає допомогу з боку, може використовувати її для виконання завдання.

2 – завдання правильно виконано самостійно.

Далі отримані бали підсумовуються і за підсумком визначається рівень готовності до навчання математики.

16 – 13 балів – високий рівень

12 – 9 балів – середній рівень

8 – 5 балів - рівень нижче середнього

4 – 0 балів-низький рівень

Вибір даних методик був обумовлений тим, щоб спочатку дізнатися наскільки вже сформовані навички оволодіння математичними знаннями та вміннями.

2.3. Аналіз та інтерпретація результатів обстеження. Якісний та кількісний аналіз

Після проведення обстеження заповнювалася таблиця з отриманими балами.

Спочатку визначимо кількісний аналіз отриманих результатів за методикою Колесникової (Таблиця 1).

Таблиця 2

Результати обстеження за методикою Колесникової

Номер завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість балів. Учень №1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	2
Кількість балів. Учень №2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1
Кількість балів. Учень №3	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1
Кількість балів. Учень №4	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Кількість балів. Учень №5	2	2	2	2	1	1	2	2	2	1
Рівень успішності Учень №1	75% -середній рівень									
Рівень успішності Учень №2	65%-середній рівень									
Рівень успішності Учень №3	65%-середній рівень									
Рівень успішності Учень №4	60% нижче середнього									
Рівень успішності Учень №5	85% -високий рівень									

$$PУ \text{ Учень} \text{№}1 = 15 * 100\% / 20$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}2 = 13 * 100\% / 20$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}3 = 13 * 100\% / 20$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}4 = 12 * 100\% / 20$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}5 = 17 * 100\% / 20$$

Отже, більша частина учнів мають середній рівень розвитку математичних уявлень та знань.

Далі виставимо бали за вхідний тест. Данні викладені в таблиці 2.

Таблиця 3

Результат вхідного тесту

Номер завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	Всього
Кількість балів учень №1	2	1	0	1	0	0	1	2	7
Кількість балів учень №2	2	2	0	0	1	0	0	1	6
Кількість балів учень №3	1	1	2	0	1	1	1	0	7
Кількість балів учень №4	0	0	1	1	1	1	1	1	6
Кількість балів учень №5	2	1	1	2	1	1	1	0	9

Отже, рівень засвоєння математичних знань у більшості учнів, нижче середнього рівня.

Під час проведення обстеження ми виявили наступні якісні особливості. Частина учнів не розуміє завдання із декількох етапів, кожен крок доводиться пояснювати окремо. Вербальну допомогу сприймають, але просити самі соромляться. Учень №4, якщо не може зрозуміти завдання, то просто пропускає його, та починає робити наступне. Також деякі не можуть пояснити, чому саме так вирішили розв'язати те чи інше завдання.

При письмі, всі учні впевнено тримають ручку та олівець в руках, пишуть та креслять відрізки, Учень №1,2,3,4 пишуть охайно, Учень №5, не дивлячись на добре сформовані математичні знання та вміння пише брудно.

У рахунку виявили такі особливості: говорить 8, А має на увазі 6. Наприклад, порахував у фігури 6 кутів, а назвав 8; за завданням треба намалювати 6 кіл, дитина малює 6, А говорить 8. Також між собою плутає числа 7 – 9, 4 – 5. Прямий та зворотній рахунки сформовані чітко. Поняття «більший – менший» сформовані частково. Частина учнів розуміють ці поняття, інша частина з поясненням можуть їх виконувати.

При обстеженні вміння прираховувати предмети до певної кількості були виявлені наступні особливості: при зоровій опорі діти можуть порахувати кількість предметів, але тільки при повній зоровій концентрації. Без наочності вони швидко гублять число до якого треба порахувати та неправильно виконують завдання.

Розглянемо завдання, яке визначає уміння порівнювати предмети за товщиною чи довжиною, порівнювати багато різних предметів за кількістю спільних ознак. По-перше, необхідно вказати на те, що складні завдання, які складаються із декількох етапів, необхідно зробити простими. По-друге, обстежувані діти, а саме учень №2 та №3, погано диференціюють поняття «широкий – вузький», «довгий – короткий», по-третє, учень №4 неправильно рахує кількість предметів більше 10. В-четвертих, усі обстежувані погано утримують у пам'яті кількість предметів, які вони рахували.

Після спостереження на уроках та бесіди з класним керівником були виявлені наступні проблеми:

- 1) Труднощі при навчанні у класі на уроці – під час уроку погано працюють, не сприймають до кінця словесну інструкцію;
- 2) Труднощі у запам'ятовуванні навчального матеріалу –необхідно багаторазове повторення;
- 3) Поведінка під час проведення занять майже у всіх порушена, учні щоразу намагаються зірвати навчальний процес. Між собою добре контактують, мають спільні інтереси під час перерви;
- 4) Погане методичне забезпечення класу;
- 5) Мала кількість спеціалістів для роботи з учнями з інтелектуальними порушеннями.

За висновком обстеження можна виділити наступні утруднення в формуванні математичних уявлень:

- 1) Порушення перераховування предметів до певного числа;
- 2) В деяких порушення прямого та зворотного рахунку;
- 3) Утруднення у розумінні понять «більше на...», «менше на», «більше – менше», «довгий – короткий»;
- 4) Утруднення у розумінні просторових понять.

Отже, можемо зробити такі висновки:

– був проведений кількісний та якісний аналіз діагностичних методик, при проходженні якого, ми з'ясували, що наші обстежувані при навчанні у третьому класі мають середній рівень математичних знань.

– визначили наступні утруднення у засвоєнні математичних явлень:

- 1) Порушення перераховування предметів до певного числа;
- 2) В деяких порушення прямого та зворотного рахунку;
- 3) Утруднення у розумінні понять «більше на...», «менше на», «більше – менше», «довгий – короткий»;
- 4) Утруднення у розумінні просторових понять.

РОЗДІЛ 3

КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ

3.1. Теоретичне обґрунтування методик

Як зазначалося раніше, проблема навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної освіти на сьогоднішній день є дуже актуальною проблемою, та потребує вирішення багатьох задач. У цьому дослідженні ми розглядали питання навчання математиці дітей з порушенням інтелекту легкого ступеню. Після проведення констатуючого дослідження у другому розділі, ми опрацювали ряд методик.

Методика навчання дітей з порушенням інтелекту має свої особливості. Тому на наш погляд ця проблема має як теоретичне так і практичне значення.

У попередніх розділах ми розглядали, який вплив мають вищі психічні функції на формування математичних знань та вмінь . Математика для цих дітей є дуже складним предметом для засвоєння, через особливості пізнавальної діяльності учнів спеціальної школи . Наразі методики навчання математики не повністю вивчені та розроблені, для використання у навчанні дітей.

Зміст математичних уявлень, який формується у дітей, досить різноманітний. Особливе місце займають кількісні уявлення.

Досвід роботи з дітьми які мають інтелектуальні порушення ,а також з дітьми, які мають утруднення в оволодінні математичними знаннями та вміннями, вказує, що діти можуть вивчати математику у школі при дотриманні ряду умов, а саме:

– Раннє виявлення труднощів у навчанні та своєчасне включення учня в навчальний процес;

- Наявність науково обґрунтованої системи формування елементарних математичних уявлень у дітей з порушенням інтелекту;
- Систематичне та цілеспрямоване застосування з урахуванням індивідуальних можливостей учня.

Л. Б. Баряєва та А. П. Зарин до основних напрямлень роботи формування кількісних уявлень у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями відносять:

- Формування інтересу до математичної діяльності у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями.
- Збагачення життєвого досвіду та словника дітей;
- Формування уявлень про кількість предметів;
- Формування уявлень про сенс дій додавання та віднімання.

Процес розв'язання математичних завдань включає в себе виконання складної аналітико-синтетичної діяльності, розуміння конкретної життєвої діяльності, про яку описується в задачі; розуміння усіх даних; встановлення зв'язку між ними; виконання розв'язання та формулювання відповіді. В період ознайомлення з завданнями з математики учні зустрічаються з певними утрудненнями.

Для того щоб раціонально побудувати роботу, нам необхідно визначити характер утруднень у вирішенні завдань на різних етапах, які виникають унаслідок інтелектуальних порушень учня. Також утруднення можуть виникати унаслідок недостатнього життєвого досвіду, бідністю уявлень про предметну діяльність, невмінням детально проаналізувати зміст завдання, але вони можуть вибрати для себе орієнтир при виконанні завдання та спиратися на нього при подальшому виконанні завдань.

Тільки за умови систематичного та цілеспрямованого підходу до навчання дітей з порушенням інтелекту, можна досягти успішного розв'язання математичних завдань, а також розвитку вищих психічних функцій.

В зв'язку з цим нами була обрана наступна мета: розробка методичної системи навчання дітей з особливими освітніми потребами для вирішення завдань з математики. Враховуючи те, що діти з одним діагнозом, можуть мати різний рівень розвитку математичних уявлень, краще їх об'єднувати у групи, які будуть відповідати рівню їх розвитку. При своєчасно розпочатому навчанні та корекційній роботі, можна досягти добрих результатів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.

3.2. Дидактична гра – запорука успішності розвитку математичних понять

Дидактична гра – ефективний засіб закріплення граматичних навичок, так завдяки динамічності, емоційності проведення та зацікавленості дітей, дає можливість учневі з інтелектуальними порушеннями краще запам'ятовувати викладений матеріал. Дидактична гра може проводитися як з наочністю, так і без неї, супроводжуючись тільки текстом.

У кожній дидактичній грі виконується програмний зміст.

Наприклад, гра «Хто прийшов, хто пішов» (у нашому випадку скільки прийшло, скільки пішло), закріплює вміння правильно додавати та віднімати. У відповідності з математичним завданням, підбирається такий дидактичний матеріал, що міг зацікавити дітей.

Дидактична гра являє собою багатопланове, складне явище. Вона є як ігрова форма, так і форма навчання дітей з порушенням інтелекту, вчить дітей навчатися граючи.

Дидактична гра як ігровий метод навчання. За допомогою ігрових уроків вчитель надає дітям певні знання, формує уявлення. Дидактична гра використовується не тільки для навчання дітей математиці, її також використовують для навчання іншим предметам.

Дидактична гра як форма навчання має дві складові:

1) Навчальна;

2) Ігрова.

Багато дидактичних ігор ставлять перед дітьми з порушеним інтелектом завдання раціонального використання знань, які вони вже мають в мисленнєвих операціях: знаходити характерні ознаки в предметах та явищах навколишнього середовища. Ознайомлення дітей з математичними явищами.

У педагогіці відбувся традиційний поділ дидактичних ігор на ігри з предметами та словесні.

1) Ігри з об'єктами дуже різноманітні в ігрових матеріалах, контенті, організації заходу. В якості дидактичних наочностей використовуються іграшки або справжні предмети (предмети побуту, інструменти, гроші та інше)

2) Друковані настільні ігри різноманітні за змістом, навчальними завданнями та дизайном. Вони допомагають пояснити та розширити дитячі уявлення про навколишній світ, розвиток мислення. Серед дидактичних ігор для дітей з порушеним інтелектом, мають переважати такі ігри за сюжетними малюнками, також обирати ігри, які будуть цікаві дітям. Такий підхід сприяє розвитку мислення, концентрації та уваги.

3) Словесні ігри відрізняються тим, що процес вирішення навчальної проблеми, яка вирішується за складеним планом заздалегідь. Серед таких ігор є народні, що пов'язані з багатьма знайомими для дітей явищами, які більш їм знайомі. За допомогою цих ігор розвивається : мовлення, пам'ять увага. Гру яку використовують для тренувань, повинна мати навчальне завдання та обов'язкові правила

Давайте уважніше розглянемо його складові:

1) Дидактичне завдання вирішується в ігровий спосіб, якщо гра пройшла успішно, то поставлене завдання виконано успішно. При виборі дидактичної гри потрібно знати рівень знань учнів, адже гра буде спиратися на існуючі знання та навички. Тобто, обираючи дидактичні завдання, потрібно враховувати:

- Знання та навички, які мають діти;
- Знання та навички, які необхідно закріпити;
- Розвиток психічних функцій.
- Формування особистісних якостей.

2) Ігровий виклик – завдання для дитини, яке спонукає дитину долучитися до гри та досягти результату. Ігрове завдання та когнітивний фокус гри закладається в назві.

3) Ігрова дія. Чим більш різноманітний зміст гри, тим цікавіше вона для дітей. Потрібно чітко підібрати навчальний матеріал для гри, щоб він був краще засвоєний. В ігрових діях є мотив ігрової діяльності та активне бажання вирішити ігрову проблему. Ігрова дія – складна розумова операція, яка виражається процесами мислення

4) Правила гри – організація та спрямування дитячої поведінки. Кожна гра має власні правила, які їх дисциплінують. Правила мають моральні вимоги стосунків між дітьми, визначають порядок ігрової дії та спрямовуються на позитивні ігрові відносини.

5) Результат гри. Дидактична гра визначає всіх учасників переможцями. Це підвищує інтерес дітей до навчання. Ці положення вкотре доводять унікальність дидактичної гри та ефективність її у навчанні.

Така гра не передбачає шляхів орієнтування вже у виконаному стані. Вона дає необхідність пошуку вирішення завдання, використання власного досвіду для виконання завдань. Дає всебічний розвиток вищим психічним функціям. Та розвитку математичних вмінь та навичок.

3.3. Аналіз формуючого експерименту

Визначені такі знання та вміння, якими має володіти учень з порушеним інтелектом після проведеного навчання.

Учень повинен знати:

- Числа від 1 – 100.

- Склад однозначних чисел та числа 10 з двох доданків.
- Десятковий склад двозначних чисел, місце одиниць та десятків в двозначному числі.
- Пряму, криву лінії, відрізок.
- Одиниці вартості, довжини, маси.
- Назву, кількість та порядок днів тижня.

Учень повинен вміти:

- Читати, записувати та порівнювати числа в межах 1 – 100, перераховувати їх, та віднімати від них 1,2,3...
- Додавати та віднімати в межах 100, спираючись на склад двох доданків.
- Розв'язувати задачі на знаходження суми, різниці, робити короткий запис умови, робити схематичний розбір задачі за умовою задачі.
- Креслити пряму лінію, відрізок заданої довжини, вимірювати відрізок.
- Креслити прямокутник, квадрат, трикутник за заданими вершинами.

Виходячи із заданих критеріїв, нами був складений підсумковий тест, в якому було 7 завдань.

Завдання 1

Мета: виявити знання послідовності чисел в межах 100

Інструкція : встав пропущені числа в ряду

75 ... 77... .. 81 ... 83 84 87... .. 90

Завдання 2

Мета: Визначити вміння визначати відношення «більше, менше, дорівнює» та використовувати знаки «>», «<», «=».

Інструкція: встав пропущені знаки «>», «<», «=», встав пропущені цифри: 20,5,9,12

6...3

7...9

$5 \dots 8$

$12 \dots 6$

$\dots > 11$

$20 = \dots$

$5 < \dots$

$15 > \dots$

Завдання 3

Мета: визначити вміння виконувати арифметичні дії на знаходження суми та різниці

Інструкція: порахуй та запиши відповідь.

$9 + 6 =$

$7 + 9 = 20 - 6 =$

$12 + 8 =$

$17 + 2 =$

$10 - 6 =$

$15 - 15 =$

$8 + 9 =$

Завдання 4

Мета: виявити вміння вимірювати довжину відрізка, додавати міри довжини, креслити лінію за заданою точкою та довжиною.

Інструкція: визнач за допомогою лінійки довжину намальованого відрізка; накресли лінію на 2 см., довшу від заданої точки.

.

•

Завдання 5

Мета: Виявити вміння вирішувати арифметичні завдання у дві дії.

Інструкція: прочитай задачу, склади короткий запис та розв'яжи її.

В Андрійка було 6 мандарин, у Насті 2 мандарини, а у Максима на 6 мандарин більше ніж у Насті. Скільки мандарин було у Максима? Скільки всього мандарин було у дітей?

Завдання 6

Мета: виявити розуміння просторових та величинних співвідношень, довгий – короткий, більше – менше.

Інструкція: розмалюй довгі шарфи синім кольором, короткі – зеленим, великі кульки – червоним, маленькі – жовтим.

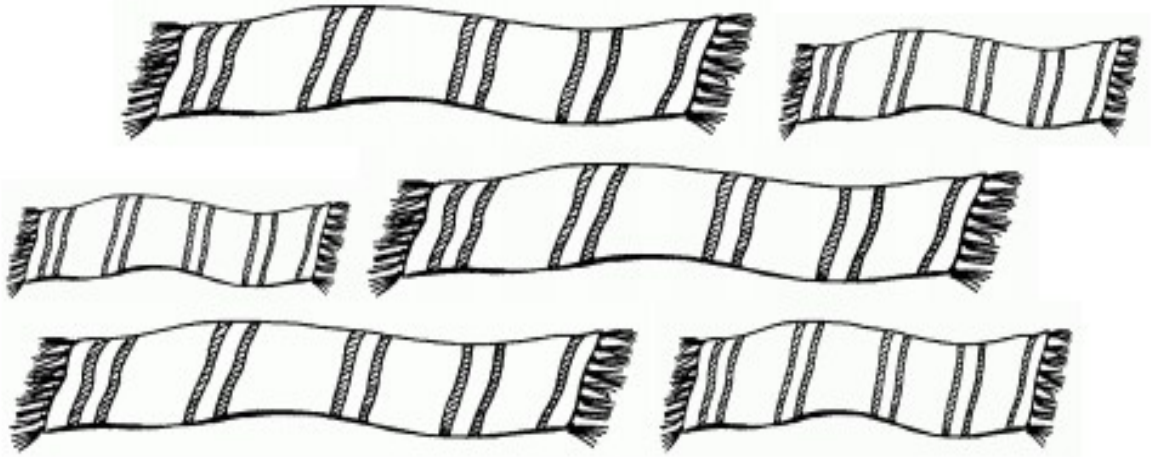

Рисунок 1 - Рисунок до завдання

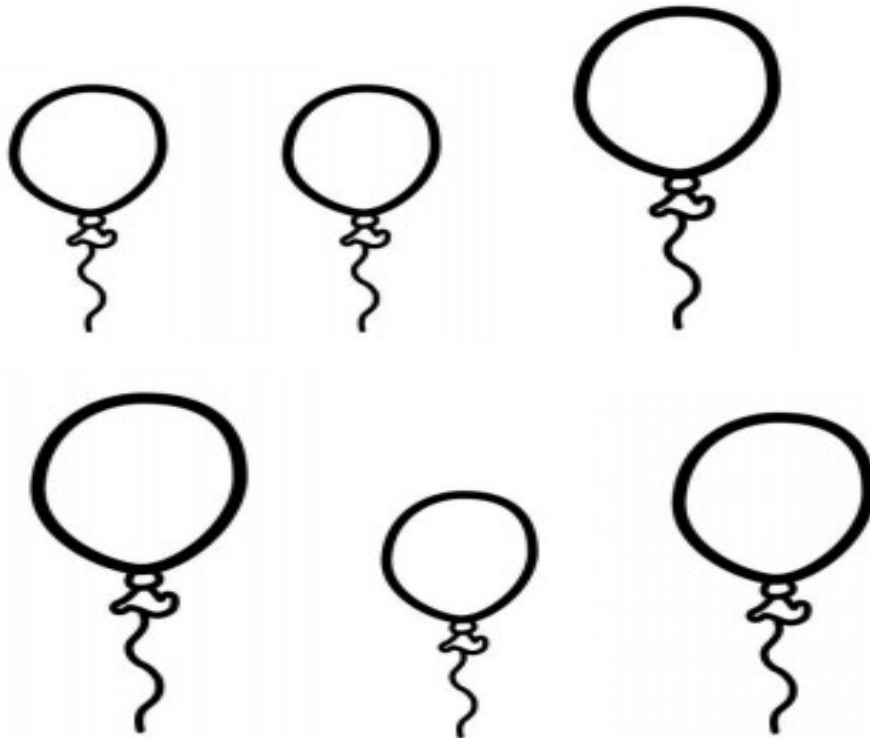

Рисунок 2 - Рисунок до завдання

Завдання 7

Мета: Виявити вміння знаходити невідомий компонент арифметичної дії. Вміння додавати та віднімати.

Інструкція. Напиши пропущені числа в прикладах, щоб отримати правильну нерівність

$$\dots + 5 = 11$$

$$\dots + 7 = 13$$

$$6 + \dots = 12$$

$$10 - \dots = 3$$

Проведення діагностики: учню пропонується виконати завдання, представлені в посібнику, за результатами виконаного завдання виставляються бали:

0 – не виконує завдання чи ставить відповідь навмання; дитина не приймає допомоги вчителя, не розуміє змісту завдання.

1 – правильна спроба виконання завдання, дитина приймає допомогу вчителя, використовує її для використання завдання.

2 – завдання виконує самостійно та правильно.

Визначення успішності визначається за формулою:

$$P_U = n * 100\% / n(\max),$$

де P_U – рівень успішності,

n – загальна кількість балів, набраних учнем за тест;

$n(\max)$ – максимальна кількість балів: у нашому випадку для вхідного тесту воно складає 20 балів, для підсумкового – 10.

P_U від 80% до 100% – високий рівень;

P_U від 65% до 79% – середній рівень;

P_U від 50% до 64% – нижче середнього;

РУ від 49% та нижче – низький рівень.

Високий рівень вказує на те, що дитина добре розуміє мовленнєву інструкцію, самостійно починає виконувати завдання. Знає геометричні фігури, може рахувати кількість кутів у фігур. Вміє рахувати та визначати предмети в межах 20. Розуміє поняття «більше – менше», «більше на 1» доступні до розуміння просторові поняття "направо-наліво" і "великий-маленький". У дитини добре сформовані графо-моторні навички. Дитина вільно перемикається з одного завдання на інше і може пояснити як він вирішив те чи інше завдання.

Середній рівень характеризується наступними особливостями: дитині потрібне додаткове пояснення завдань зі складною інструкцією; він може плутати просторові поняття; при рахунку допускається пропуск одного числа.

Рівень нижче середнього передбачає, що дитині потрібно ретельне неодноразове повторення інструкції; дитина плутає більше 1 – 2 цифр і чисел; не знає назви геометричних фігур; погано розуміє просторові поняття; потрібно неодноразове вираховування предмет.

Низький рівень – дитина не розуміє інструкцію, не приступає до виконання завдання або виконує не адекватно; не співвідносить цифру з кількістю предметів; не знає Геометричні фігури; не розуміє просторові поняття; погано розвинені графо-моторні навички.

В наступній таблиці позначимо номер завдання та отримані бали за його виконання.

Таблиця 5

Результати підсумкової діагностики

Номер завдання	1	2	3	4	5	6	7
Кількість балів. Учень №1	2	1	2	1	1	2	1
Кількість балів. Учень №2	1	1	2	2	1	2	1
Кількість балів. Учень №3	2	2	1	1	2	1	1
Кількість балів. Учень №4	2	1	1	1	2	1	1

Кількість балів. Учень №5	2	2	2	2	1	1	2
Рівень успішності Учень №1	75% – середній рівень						
Рівень успішності Учень №2	65% – середній рівень						
Рівень успішності Учень №3	73% – середній рівень						

Продовження таблиці 5

Рівень успішності Учень №4	75% – нижче середнього						
Рівень успішності Учень №5	85% – високий рівень						

$$PУ \text{ Учень} \text{№}1 = 15 * 100\% / 9$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}2 = 13 * 100\% / 9$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}3 = 13 * 100\% / 9$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}4 = 12 * 100\% / 9$$

$$PУ \text{ Учень} \text{№}5 = 17 * 100\% / 9$$

Отже за підсумком проведення діагностичної роботи, ми виявили, що чотири учні за час навчання вийшли на високий рівень успішності. Що є на сходинку вище ніж було на початку року. Крім кількісного аналізу, хотілося б відзначити якісну інтерпретацію підсумків навчання протягом року.

В першу чергу потрібно звернути увагу, що при навчанні граючи, матеріал засвоюється краще. Діти почали краще виконувати математичні дії: додавання та віднімання, називати числа, знають геометричні фігури (коло, квадрат, трикутник, точка, відрізок, пряма та ламана лінії), навчилися самостійно вирішувати текстові задачі на знаходження суми та різниці,

знають міри довжини та ваги, добре розуміють просторові, часові та величині відносини.

Представимо порівняльний аналіз даних, які були на початку року та які отримали в кінці навчального року.

Таблиця 6

Результати навчання

Математичні уявлення	Початок навчального року	Кінець навчального року
Уміння розрізняти та зображувати геометричні фігури	Розрізняють фігури, мають утруднення при кресленні	Вміють креслити всі геометричні фігури, креслять по заданим вершинам
Прямий та зворотній рахунок	Чітко рахують до 20	Прямий та зворотній рахунок в межах 100
Число та цифра	Плуталися у називанні та написанні цифр.	Розуміють, співвідносять та називають цифри в межах 100
Порівняння та класифікація предметів за другорядними просторовими та величинними поняттям	Плутання при поняттях: довгий-короткий, далі-ближче, вище-нижче, наліво-направо.	Вміють порівнювати та знаходити спільні ознаки у предметів. Розрізняють поняття: довгий-короткий, далі-ближче, вище-нижче, наліво-направо.
Додавання та віднімання.	Доступно, але є утруднення.	Виконують всі дії без помилок
Розв'язання текстових задач	Самостійно не записують умову задачі, не можуть виконувати задачу на дві дії	Вирішують задачі на дві дії (додавання та віднімання, знаходження суми) Без допомоги вчителя можуть записати умову задачі.

Порівняння чисел	Плутають знаки нерівності.	Порівнюють числа в межах 100, правильно ставлячи знаки нерівності
------------------	----------------------------	---

Звичайно, в деяких учнів залишаються утруднення: помилки в усному рахунку від 1 до 100, помилки у вирішенні прикладів, а саме при додаванні та відніманні від 20 до 100,зеркальне відображення знаків нерівності, учень № 4 має утруднення у написанні умов задачі. Також через порушенні вищих психічні функції особливо довільної уваги, пам'яті, учні не мали змоги запам'ятовувати матеріал у повному обсязі, учень №3 та №4 швидко втомлювалися та припиняли свою роботу посеред уроку.

Головним досягненням було повне включення учнів до освітнього процесу. Досвід показує, що до кожної дитини потрібен особистісний підхід, аби кожен з них почав працювати спільно з іншими. Одна дитина може одразу зрозуміти тему та завдання уроку, іншій потрібно пояснювати чітко та надавати інструкцію до виконання завдань, також хтось може працювати швидко, а інші відставати. Кожен з обстежуваних учнів, наприкінці навчального року самостійно включався у роботу, виконував завдання на рівні з іншими.

Отже, за допомогою дидактичної гри вдалося сформувати ті навички та вміння учнів з математики, які були їм недоступні. Тобто при створенні та забезпеченні спеціальних умов навчального процесу: особлива структура й побудова уроку, забезпечення наочності в процесі навчання, індивідуальний підхід до навчання кожного учня, професійна підготовка вчителя до роботи з дітьми, які мають інтелектуальні порушення.

ВИСНОВКИ

1) Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні пов'язана з новими вимогами й цілями навчання, спрямована на реалізацію принципів демократії, гуманізму, справедливості, індивідуального підходу. Одним з напрямів реалізації цієї стратегії повинна бути належним чином організована та втілена у практику інклюзивна освіта, яка в Україні повинна співіснувати із загальною і спеціальною.

2) Діти з особливими освітніми потребами, до яких відносяться і діти з інтелектуальними порушеннями, як правило є учнями спеціальних шкіл, де навчання ведеться за спеціальними програмами. Спеціальна (допоміжна) школа спрямована на подолання недоліків пізнавальної діяльності, розвиток особистості, підготовку до участі в продуктивній праці, соціальну адаптацію в умовах сучасного суспільства розумово відсталих дітей.

3) Для дітей з інтелектуальними порушеннями притаманні недорозвинення пізнавальних інтересів, порушення процесів сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, мовлення, емоційно-вольової сфери – все це відрізняє розумово відсталих дітей від їхніх однолітків з нормальним інтелектуальним розвитком. Хоча розумова відсталість розглядається як явище незворотне, це не означає, що вона не піддається корекції. Для дітей з інтелектуальними порушеннями навчання має першорядне значення, оскільки в ході його відбувається формування пізнавальної діяльності та особистості в цілому, здійснюється корекція вад розвитку. В процесі навчання враховуються не тільки особливості, але і можливості розвитку кожної дитини. Науковці відзначають позитивну динаміку в розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями при правильно організованому педагогічному впливі в умовах спеціальних закладів.

4) Аналіз особливостей формування математичних знань учнями з інтелектуальними порушеннями молодших класів спеціальної школи свідчить про те, що всі структурні компоненти діяльності (потребо-

мотиваційний, змістовний, операційний і результативний) виявляються несформованими у даної категорії дітей. Жоден вид діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями не розвивається повноцінно без спеціального навчання.

5) Набуття математичних знань учнями молодших класів спеціальної школи є цілеспрямованим та організованим процесом передачі й засвоєння знань, умінь, навичок, прийомів та корекції психічних процесів розумово відсталих дітей. Набуті математичні знання повинні допомогти розумово відсталим учням у повсякденному житті, професійній діяльності, а також подолати відсталість мислення та стереотипність.

б) Основою формування числових понять в учнів з інтелектуальними порушеннями молодших класів спеціальної школи є предметно-практична діяльність дітей, достатній підбір тренувальних вправ, включених в ігру в і маніпулятивну діяльність. Уроки математики в спеціальних школах повинні мати корекційно-розвиваючу спрямованість, яка полягає в застосуванні індивідуальних психологічних особливостей кожної дитини, побудові навчального процесу таким чином, щоб оволодіння дітьми знаннями і вміннями здійснювалося на фоні корекції порушених функцій. Для успішного формування числових понять у даної групи дітей виникає необхідність створення спеціальних умов, таких як тривалі терміни вивчення тем; вивчення матеріалу малими дозами; часта повторюваність раніше вивченого матеріалу; часта зміна видів діяльності на уроці; цікавий характер навчання з метою підтримки інтересу дітей на уроці, стимуляції мотиваційної сторони діяльності; вплив на всі системи аналізаторів дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Т. А. Особенности социально-бытовых навыков у детей с умственной отсталостью / Т. А. Акімова // Проблемы и перспективы развития образования: материалы VI Международной научной конференции. – Пермь: Меркурий, 2015. – С. 209-210.
2. Ардобацька К. В. Корекційна спрямованість формування дочислових уявлень в молодших класах допоміжної школи / К. В. Ардобацька; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://npu.edu.ua/e-book/book/html/D/ikpp_kkp_Aktualni%20problemu/110.html.
3. Ардобацька К. В. Удосконалення змісту математики у допоміжних школах / К. В. Ардобацька // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць. – 2004. – №1(3). – С. 195-198.
4. Ашиток Н. Проблеми інклюзивної освіти в Україні / Н. Ашиток // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». – 2015. – №1/33. – С. 5-11.
5. Баряева Л. Б. Методика формирования количественных представлений у детей с интеллектуальной недостаточностью: Учебно-методическое пособие / Л. Б. Баряева, А. П. Зарин. – СПб.: Изд.-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. – 96 с.
6. Бгажнокова И. М. Психология умственно отсталого школьника Учеб.-метод. пособие для студентов-заочников 1-2-х курсов дефектол. фак. пед. ин-тов. / И. М. Бгажнокова. – М.: Просвещение, 1987. – 96 с.
7. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами: сучасні підходи / В. Войтко. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2016. – 84 с.
8. Выготский Л. С. Собрание сочинений: В 6 т. / Л. С. Выготский – М.: Педагогика, 1983. – Т.5: Основы дефектологии. – 367 с.
9. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі / О. В. Гаврилов. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 308 с.

10. Гаврилов О. В. Формування поняття про розумову відсталість у психолого-педагогічних дослідженнях / О. В. Гаврилов // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 14. – Кам'янець Подільський: Аксіома, 2011. – С. 104-114.

11. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.

12. Григор'єв А. Й. Діти з особливими потребами: монографія / А. Й. Григор'єв. – К.: Народне слово, 2006. – 208 с.

13. Данілавичюте Е. А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні / Е. А. Данілавичюте // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – 2013. – № 1. – С. 2-8.

14. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К.: МП Леся, 2011. – 528 с.

15. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: Інститут дефектології АПН України, 2004. – 150 с.

16. Забрамная С. Д. Отбор умственно отсталых детей в специальные учреждения / С. Д. Забрамная. – М.: Просвещение, 1988. – 94 с.

17. Закон України «Про освіту» із змінами від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

18. Засенко В. В. Спеціальна освіта: стан і пріоритети розвитку / В. В. Засенко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. – К., 2010. – Вип. 1. – С. 3-7.

19. Исаев Д. Н. Умственная отсталость у детей и подростков / Д. Н. Исаев. – СПб.: Речь, 2003. – 391 с.

20. Калиниченко А. В. Методика преподавания начального курса математики / А. В. Калиниченко, Р. Н. Шикова, Е. Н. Леонович. – М.: Академия, 2013. – 208 с.

21. Калиниченко А. В. Обучение детей с нарушениями интеллекта арифметическим действиям с обыкновенными дробями / А. В. Калиниченко // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития, 2004. – №6. – С. 38-46.

22. Клиническая психология / под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 2002. – 960 с.

23. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Науково-методичний посібник / А. А. Колупаєва Л. О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.

24. Костаева Т. В. К вопросу об исследовании устойчивого познавательного интереса учащихся / Т. В. Костаева // Педагогика сотрудничества: проблемы образования молодежи. – Вып.5. – Саратов: Изд-во Саратовского пединститута, 2008. – 258 с.

25. Лалак Н. Підготовка майбутніх педагогів до роботи в закладах освіти з інклюзивною формою навчання / Н. Лалак // Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи. – Львів: Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2013. - С. 234-240.

26. Лапін А. До питання підвищення якості навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі / А. Лапін // Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2018. – С. 70–75.

27. Логашёва О. В. Организационно-методические основы обучения математике учащихся специальной (коррекционной) школы VIII вида: Учебное пособие / О. В. Логашёва. – Курган: Изд-во Курганского гос. ун-та, 2010. – 152 с.

28. Максименко Н. Л. Навчання математики учнів зі складними порушеннями: адаптація змісту та методики / Н. Л. Максименко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. – К., 2010. – Вип.1. – С. 216-212.
29. Мартинюк А. І. Патопсихологія: навчальний посібник / А. І. Мартинюк. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 208 с.
30. Международная стандартная классификация образования МСКО 2011. – Montreal: Институт статистики ЮНЕСКО, 2011. – 86 с.
31. Моро М. И. Методика обучения математике в I – III классах. Пособие для учителей. / М. И. Моро, А. М. Пышкало. – М.: «Просвещение», 1978. – 84 с.
32. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами / О. Б. Нагорна. – Рівне, 2016. – 141 с.
33. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю» № 691 від 2 грудня 2005 року; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0691290-05/sp:java-:max20>.
34. Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития: (Олигофренопедагогика): Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Б. П. Пузанов, Н. П. Коняева, Б. Б. Горский и др.; под ред. Б. П. Пузанова. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 272 с.
35. Педагогічна психологія: / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
36. Перова М. Н. Методика преподавания математики в специальной (коррекционной) школе VIII вида. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 408 с.
37. Петрова В. Г. Психология умственно отсталых школьников: Учебное пособие / В. Г. Петрова, И. В. Белякова. – М.: Академия, 2002. – 160 с.
38. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах; затверджений постановою Кабміну від 15 серпня 2011

р. № 872; [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п#n8>.

39. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 9.08.2017 р. №588; [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-п>.

40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12 липня 2017 №545; [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п>.

41. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу» від 9.08.2017р. №526-р.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-р>.

42. Рубинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 «Дефектология» / С. Я. Рубинштейн. – М.: Просвещение, 1986. – 192 с.

43. Сайт ВООЗ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.who.int/ru/>.

44. Сайт Державної служби статистики України;
<http://www.ukrstat.gov.ua>.

45. Сайт Міністерства науки і освіти України <https://mon.gov.ua/ua>.

46. Сайт Міністерства соціальної політики України;
<https://www.msp.gov.ua>.

47. Синьов В. М. Психология розумово відсталої дитини: Підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвеева, О. П. Хохліна. – К.: Знання, 2008. – 359 с.

48. Софій Н. Діти з особливими освітніми потребами / Н. Софій, Ю. Найда // Освіта.ua; [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ru.osvita.ua/school/method/upbring/1555/>.

49. Филлипова С. А. Особенности формирования математических знаний учащихся специальных (коррекционных) школ VIII вида / С. А. Филлипова // Вестник Красноярского государственного педагогического университета им. В.П. Астафьева. – 2009. – №. 5. – С. 43-46.

50. Шабалов Н. П. Детские болезни / Н. П. Шабалов. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 1088 с.

51. Щипицына Л. М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта / Л. М. Щипицына. – СПб.: Речь, 2005. – 477 с.

52. Юхтанова Е. А. Формирование элементарных математических представлений у детей младшего школьного возраста с умеренной умственной отсталостью / Е. А. Юхтанова // Образование и воспитание. – 2017. – №1. – С. 46-49.

53. В. В. Педагогіка: Навчальний посібник / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Шпонька Софія Григоріївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)